

KLA 109

ARKAİK ÖNCESİ EGE ARKEOLOJİSİ

1. Hafta

KLA 109

ARKAİK ÖNCESİ EGE ARKEOLOJİSİ

. Dersin Amacı

. Kapsamı

ARKEOLOJİ nedir:

Eski yunanca

Arkhaios: eski

Logos: söz-düşünce-bilim

Arkeoloji eskinin bilimi
eskinin öğretisi, incelenmesidir.

İnsanlar atalarının bıraktıkları izlere, yaşadıkları topraklardaki geçmiş yaşantıların kalıntlarına karşı her zaman merak duymuşlardır.

Arkeoloji bilimi, 18. yüzyıl Avrupası'nda aristokrasi ve kentli seçkinlerin antik dünyaya ait türlü buluntuları toplama ve biriktirme hevesini tatmin etmek için Pompei gibi antik yerleşimlerde gerçekleştirilen hafriyatlarla ortaya çıkmıştır.

Bu hafriyatlar zamanla sistematik kazılar haline dönüşmüştür. Kazıların amacı sadece gömülü malzemeyi gün ışığına çıkartmaktan ziyade, bu malzemeyi incelemek, bu eşyaları ve binaları üreten insan topluluklarını anlamak olmuştur.

İnsanların yaşadığı toprak üzerinde sahip olduğu her türlü kültür izi kendisine ait birer **KÜLTÜREL MİRAS**'tır. Arkeologlar insanın geçmişte sahip olduğu her türlü kültür mirası ile ilgilenir.

Maddi kültür belgeleri : Uygarlık tarihinin başlangıcından, yani insanoğlunun ilk aleti yarattığı andan bugüne kadar insanın yaptığı veya doğada bulduğu biçimi ile kendi gereksinimleri için kullandığı nesnelere tümüdür

Eski çağlardan günümüze kalan, eski medeniyetlerin kültür varlıklarını inceleyen Arkeoloji bilimi Tarih ile devamlı işbirliği halindedir.

Tarih bilimi gibi arkeoloji de yazılı kaynaklardan faydalanır.

Antropoloji, Filoloji, Jeoloji, Sanat Tarihi, Felsefe gibi yardımcı bilim kollarından yararlanır.

Arkeoloji, insanlık tarihini, kültür varlıkları olarak tanımladığımız insan elinden çıkan her türlü materyali, somut maddi kalıntıları inceleyerek, araştırma ve anlamlandırma bilimidir.

Tasviri bir bilim olan Arkeolojide eski uygarlıklara ait kalıntıların tarif ve tasnifi yapılır.

Mimari, heykel dışında arkeolojik küçük buluntular olan seramik, sikke, maden ve pişmiş toprak heykelcikler, küçük kesme taşlar (gem) gibi eserler arkeolojinin konularını oluşturur.

Arkeolojinin bilim haline geliŖi:

Winckelmann'ın (1717-1768) Herculaneum buluntuları üzerine “Açık Mektupları”, ana kitabı olan “İlkçağ Sanat Tarihi” ve “Monumenti Antichi Inediti” isimli yapıtlarıyla arkeoloji biliminin kuruluşuna yol açmıştır. Winckelmann “İlkçağ Sanat Tarihi” isimli yapıtında Eskiçağ anıtlarını sınıflandırıcı bir bakışla düzene sokabilmiş ve ilk kez ilkçağ sanatının gelişimini açıklayabilmiştir. Ancak arkeoloji biliminin kuralları gerçek anlamda ancak 19. yüzyıl ortasından sonra ortaya çıkmıştır.

Kaynakça:

C.W.Ceram “Tanrılar Mezarlar ve Bilginler”, Remzi Kitabevi.

Roland ve Françoise Etienne, “Antik Yunan Bir Keşfin Arkeolojisi”, YapıKredi Yayınları.

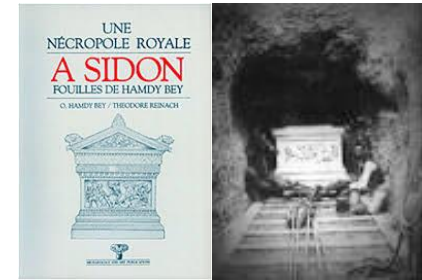
Osman Hamdi Bey (1842-1910) Ressam, arkeolog, müzeci.
Batılı anlamdaki Türk resminde **figürü kullanan** ilk ressam,
ülkedeki ilk **resim eğitim** kurumunun kurucusu ve ilk **arkeoloji müzesinin**
müdürüdür.

1869 yılında kurulan imparatorluk müzesi - **Müze-i Hümayun**'a 1881
yılında müdür olarak atanan Osman Hamdi Bey'in ilk işlerinden biri, yabancı
araştırmacıların yaptığı kazılarda ortaya çıkan eski eserlerimizin yurt dışına
götürülmesinin yasaklaması için çalışmalara başlamak olmuştur.

Osman Hamdi Bey, Dr. P.A. Dethier'in 1874'de eski eserleri koruyucu
mahiyette çıkardığı **Asar-ı Atike Nizamnamesi**'ni 1883 yılında yeniden
düzenleyerek **eserlerin yurt dışına çıkarılmasını yasaklayan maddeler**
eklemiştir.

Osman Hamdi Bey ülkede yapılan arkeolojik çalışmaları sistemli bir şekilde
kontrol eden mekanizmaları oluşturmuş ve ilk Türk bilimsel kazılarını
başlatmıştır.

Kendisi **Adıyaman'da 1883 Nemrut Dağı kazılarını**, Lübnan'da **1887-
1888 Sayda (Sidon) Kazılarını** ve Muğla'da **1891-1892 Lagina Hekate
Kutsal Alanı Kazılarını** yürütmüş, oğlu Mimar Edhem Bey'i Aydın'da
Tralleis kazılarını, kardeşi Halil Ethem Bey'i Alabanda kazılarını yürütmek
üzere görevlendirmiştir.

Kaynakça:

Arif Müfit MANSEL, Osman Hamdi Bey, Belleten, 94, Cilt: XXIV - Sayı: 94 - Yıl: 1960 Nisan

Mustafa Kemal ATATÜRK

Kurtuluş Savaşı sırasında, 1921 yılında Ankara'da ilk müzenin kurulması talimatını vermiş, ilk olarak kalenin Akkale olarak isimlendirilen burcunda bir müze kurulmuştur.

Atatürk, **Türkiye'yi uygar milletlerin düzeyine çıkarmak için önce tarihimizi bilmemiz ve bunun içinde onu ilk kaynaklardan araştırarak kendimizin öğrenmesi** gerektiğine inanıyordu. Atatürk'ün direktifleriyle, 15 Nisan 1931'de "**Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti**" adı altında kurulan Kurum'un adı 3 Ekim 1935'te **Türk Tarih Kurumu**'na çevrilmiştir.

Atatürk, yaşamının son günlerine dek Kurum'un çalışmalarına kendisi önderlik etmiş, çalışma planını kendisi çizmiştir. Türk ve Türkiye tarihini aydınlatacak araştırmacılara yol gösterici nitelikte aşağıdaki direktifleri vermiştir:

"... **Tarih yazmak, tarih yapmak kadar mühimdir, yazan yapana sadık kalmazsa, değişmeyen hakikat insanlığı şaşırtacak bir mahiyet alır.**«

" **Biz daima hakikat arayan ve onu buldukça ve bulduğumuza kani oldukça ifadeye cüret gösteren adamlar olmalıyız.**"

1931 yılında "memleketimizin hemen her tarafında emsalsiz defineler halinde yatmakta olan kadim medeniyet eserlerinin ilerde tarafımızdan meydana çıkarılarak ilmi bir surette muhafaza ve tasnifleri ve geçen devirlerin sürekli ihmali yüzünden pek harap bir hale gelmiş olan abidelerin muhafazaları için müze müdürlüklerine ve hafriyat işlerinde kullanılmak üzere mütehassıslarına kat'î lüzum vardır" diyerek tarihi eserler üzerine çalışmalar yapacak Türk arkeologların yetişmesi için gerekli talimatlarını vermiştir.

1935 yılında TTK başkanına «Her türlü kültürel ve arkeolojik belgelerin toplanma, koruma, restorasyonu için yeterli tedbirlerin alınması, gerekli kurumlarla işbirliği, yerel çevrelerin duyarlı olmaları, yalnızca kazıların yeterli olamayacağı, buluntuların restorasyon görerek korunmaları için 10 maddelik direktifi» vermiştir.

Atatürk Antalya Aspendos'da, 1930

Atatürk Ankara Ahlatlıbel Kazısında, 1933

Atatürk Bergama Asklepeion'da, 1934

Atatürk'ün direktifleriyle kurulan Türk Tarih Kurumu, Anadolu kültürünün eskiliğini ve bunu Orta Asya'ya bağlayan yolları ve belgeleri ortaya çıkarmak, ayrıca daha yeni ve klasik uygarlıkların Anadolu'daki kalıntılarını araştırarak, yurdumuzun tarih öncesi çağlarından bugüne kadar olan tarihini aydınlatmak için kazılar yaptırmaktadır.

Bunu Trakya ve Anadolu'nun türlü bölgelerinde yapılan kazı ve arkeolojik araştırmalar izlemiştir. Bu kazılardan çıkan eserler pek çok müzemizde yer almaktadır. Buralardaki kazılarda Atatürk Cumhuriyetinin ilk Arkeologları, Tarihçileri, Sanat Tarihçileri, Filologları, Antropologları çalışır.

Atatürk'ün emriyle kurulan **Türk Tarih Kurumunun** desteğiyle, **Ankara civarındaki** Uygarlık Merkezlerinde kazı ve araştırmalar yapılır:

1933 yılında **Ankara'ya 16 km.** uzaklıktaki **Ahlatlıbel** kazıları gerçekleştirilir. Bakır Çağı ve Hitit Devirleri incelenir.

1933 yılında **Ankara'ya 60 km.** uzaklıktaki **Karalar** kazılarında Galatlar incelenir.

1934 yılında Niğde **Göllüdağ** Geç Hitit Dönemi kalıntıları incelenir.

1935 yılında **Alacahöyük** kazıları başlatılır. **22 Ağustos 1935'te, Tarih Kurumunun** kendi parası ve kendi elemanlarıyla **başlattığı ilk kazı "Alacahöyük Kazısı"dır.** Alacahöyük'te, **Hamit Zübeyr Koşay** ve **Remzi Oğuz Arık** tarafından Ankara Üniversitesi'nin simgesi olacak "**GÜNEŞ KURSU**" bulunmuştur.

1937 yılında **Ankara Kalesi, Çankırıkapı, Pazarlı, Etiyokuşu/Çubuksuyu** kazıları başlar.

1930'lu yıllarda Trakya Bölgesinde İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdür Muavini Dr. **Arif Müfit Mansel** başkanlığında araştırma ve kazılara başlanır. **700 Tümüls** tespit edilir. Mansel'in **Vize kazısına** hastalığı nedeniyle gidemeyen Atatürk, buluntuları hasta yatağına getirtip incelemiş ve kazılara devam ediniz, memleketimizin kültür zenginliklerini daha çok bulacaksınız demiştir. Ord. Prof. Arif Müfit Mansel'in Trakya araştırmaları, günümüz arkeologlarına hala ışık tutmaya devam etmektedir.

«Bir vatanın sahibi olmanın yolu, o topraklarda yaşanmış tarihi olayları bilmek, doğmuş uygarlıkları tanıma ve sahip olmaktan geçer» M.K. ATATÜRK

Atatürk Döneminde Kurulan 30 Müze (17 Yılda – 25 Arkeoloji Müzesi):

1921 - Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi

1923 - Edirne Müzesi, Antalya Müzesi,

1924 - Adana Müzesi, Bergama Müzesi, Topkapı Sarayı Müzesi,

1925 - Ankara Etnoğrafya Müzesi,

1926 - Tokat Müzesi, Amasya Müzesi, Sinop Müzesi,

1927 - İzmir Müzesi, Sivas Müzesi,

1929 - Kayseri Müzesi,

1931 - Afyon Müzesi,

1932 - Denizli Müzesi, Çanakkale Müzesi,

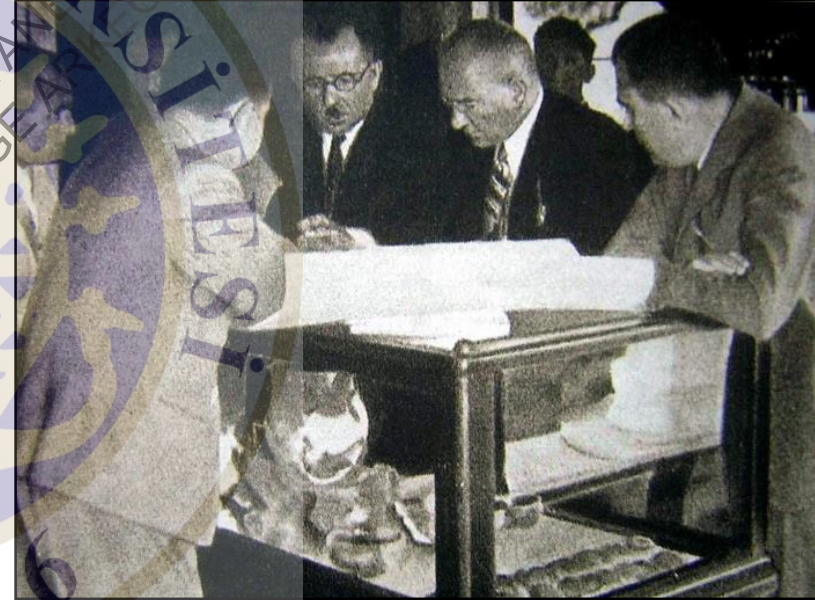
1933 - Samsun Müzesi, Van Müzesi,

1934 - Ayasofya Müzesi, İznik Müzesi, Diyarbakır Müzesi,

1935 - Manisa Müzesi, Alanya Müzesi, Silifke Müzesi, Isparta Müzesi,

1936 - Niğde Müzesi, Kütahya Müzesi, Tire Müzesi, Kırşehir Müzesi,

1937 - İstanbul Resim ve Heykel Müzesi

Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Arkeoloji Bölümü

Prehistorya – Tarih Öncesi Arkeolojisi Anabilim Dalı (Paleolitik –Neolitik Dönem)

Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi Anabilim Dalı (Neolitik-Kalkolitik-Tunç Çağı)

Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı (Demir Çağı – Antik Yunan – Roma)

Atatürk'ün direktifleriyle 1935 yılında dil, tarih, arkeoloji, antropoloji, coğrafya alanlarında uzmanlar yetiştirmek üzere **Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi** kurulmuştur.

Fakültenin **9 Ocak 1936**'da Afet İnan tarafından verilen ilk açılış dersinde “*Bugünkü araştırmacı, zekaları tatmin edecek ve tarihi aydınlatacak yeni metotlar ve ilimler bulmuştur. İşte arkeoloji ve antropoloji o ilimlerin başında gelir. Tarih bu ilimlerin bulduğu belgelere dayandıkça temelli olur. Tarihi bu belgelere dayanan milletlerdir ki, kendi aslını bulur ve tanır, işte bizim tarihimiz, Türk Tarihi bu ilim belgelerine dayanır*” demektedir.

Fakültenin bu ilk dersinin üzerinden geçen 81 yılda, Arkeoloji bölümü Atatürk'ün hedefleri doğrultusunda sayısız uzman yetiştirmiş ve 1940'lardan günümüze kadar Arkeoloji Bölümünün dünyaca üne sahip Ekrem Akurgal, Tahsin Özgüç, Nimet Özgüç, Kılıç Kökten gibi çok sayıdaki bilim insanının yer aldığı akademik kadrosu eğitim öğretim faaliyetlerinin yanı sıra gerçekleştiği kazı, araştırma çalışmaları ve bilimsel yayınlarıyla Türk Arkeolojisine yön vermiştir.

Halen Limantepe, Alacahöyük, Smintheion, Magnesia, Karain, Acemhöyük, Kültepe, Resuloğlu, Eskiypar, Çeşme Bağlararası, Zeugma, Teos, Alexandria Troas, Nysa kazı çalışmaları ile Sakarya ve Denizli illerindeki prehistorik vüzev araştırmaları öğretim üyelerimizce yürütülmektedir.

Kronoloji

Zaman + bilim

Latince: Chronologia, Grekçe: Chronos (χρόνος) + logia (λογία)

Kronoloji: Geçmişteki olayların gerçekleşme zamanlarının ve gerçekleşme sıralarının tespit edilmesidir.

Tarihlendirme: Geçmişte gerçekleşen olayın yaklaşık veya kesin tarihini bulmak.

Geçmişten günümüze doğru yaşayan kültürler ve tüm uygarlıklar, arkeolojik bilimsel çalışmalar kapsamında değerlendirilirken bunların zamansal sıralamaları en eskiden günümüze doğru yapılır.

- Her bölgenin kendine ait kronolojisi vardır.
- Tarih ve tarih çağları kronolojide önemli bir ayrımdır.
- Tarih yazının keşfi ve kullanımı ile başlar.
- Yakındoğu'nun en önemli kültür bölgelerinden olan Mezopotamya'da M.Ö. 3300 yıllarından itibaren basit işaret ve bir çeşit sayısal kavramlardan oluşan yazı ilk kez Sümerler tarafından kullanılmaya başlamıştır.
- Mezopotamya'da M.Ö. 3000 yıl civarından itibaren yazının geniş amaçlı kullanımını ve kültürel bilgiler vermeye başlaması ile de Mezopotamya tarihi çağlara girmiştir.

Arkeolojik tarihlendirme yöntemleri

1. Rölatif / Göreli tarihlendirme

Olaylar veya buluntular arasındaki ilişkiyi inceleyerek hangisinin daha önce, daha sonra veya çağdaş olduğunu bulmaya çalışır.

Relatif / Göreli tarihlendirme, kesin bir tarih vermez.

Stratigrafi, Eşzamanlılık, Tipoloji, Yazılı Kaynaklar

2. Absolute / Kronometrik / Mutlak tarihlendirme

Olaylar veya buluntuları analiz ederek ait oldukları gerçek tarihi bulmaya çalışır. Absolute / kesin tarihlendirme «**kronometrik**» metotları kullanarak kesin bir tarih vermeye çalışır.

KRONOLOJİ

PALEOLİTİK DÖNEM

Alt Paleolitik (GÖ 2.5 milyon – 300,000)

Orta Paleolitik (GÖ 300,000-40,000)

Üst Paleolitik (GÖ 40,000-12,000)

İnsanlık tarihinin başlangıcını oluşturan bu döneme Paleolitik Çağ adı verilir.

Eski Yunanca palaios = eski, lithos = taş sözcüklerinden türetilmiş (Eski Taş Dönemi) bir isimdir.

Paleolitik Dönem, Yontma Taş Çağı ya da Eski Taş Çağı olarak da bilinir.

MEZOLİTİK DÖNEM

EPIPALEOLİTİK DÖNEM

Yaklaşık olarak MÖ 18,000-10,000

mesos - orta, *lithos* - taş.

Mikrolit taş alet endüstrisi

NEOLİTİK DÖNEM

- MÖ 11.000-10.000 Epi-Paleolitik/Mezolitik
- 10.000-8000 ÇÇsiz Neolitik A
- 8000-7000 ÇÇsiz Neolitik B
- 7000-6500 Erken ÇÇli Neolitik
- 6500-6000 Geç ÇÇli Neolitik
- 6000-5000 Erken Kalkolitik
- 5000-4500 Orta Kalkolitik Dönem

KALKOLİTİK DÖNEM

(M.Ö. 5500/5000 – 3000)

Taş aletlerin yanında bakırın da kullanılmaya başlamasından dolayı bu devre Taş ve Maden Devri anlamına gelen Kalkolitik Çağ denilmektedir

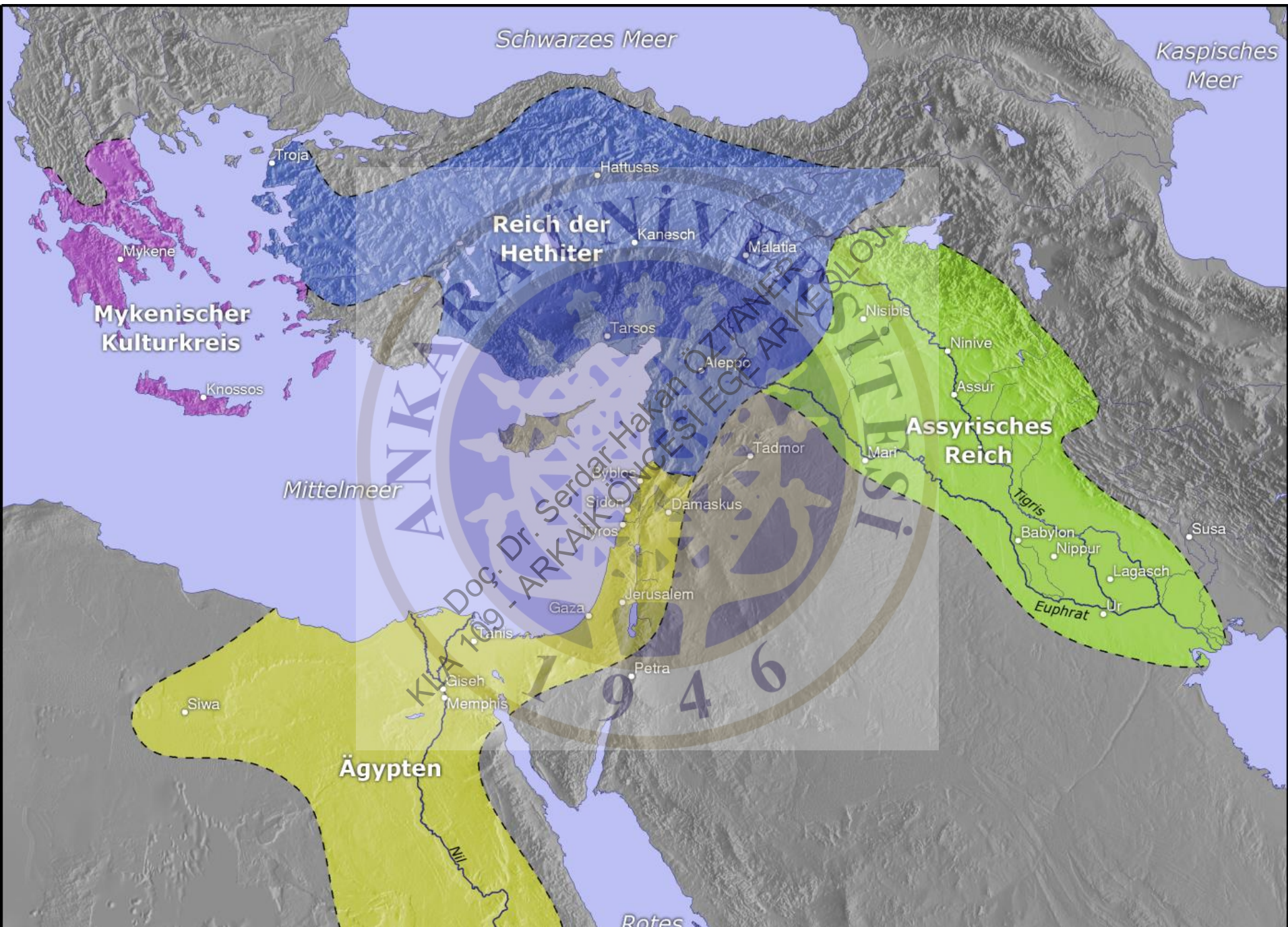
TUNÇ ÇAĞI

Erken Tunç Çağı (M.Ö. 3000–2000)

Orta Tunç Çağı (M.Ö. 2000–1500)

Geç Tunç Çağı (M.Ö. 1500–1200)

Eski-Erken Tunç Çağı insanları, bakıra kalay katarak tunç elde etmeyi ve bu alaşımdan silah, kap-kacak, süs eşyası üretmeyi başarmışlardır

Schwarzes Meer

Kaspisches Meer

Troja

Hattusas

Reich der Hethiter

Kanesch

Malatia

Mykenischer Kulturkreis

Mykene

Knossos

Tarsos

Aleppo

Nisibis

Ninive

Assur

Assyrisches Reich

Tadmor

Mari

Mittelmeer

Byblos

Damaskus

Tigris

Babylon

Nippur

Lagasch

Susa

Euphrat

Sidon

Tyros

Jerusalem

Gaza

Petra

Ägypten

Siwa

Giseh

Memphis

Rotes Meer